

ARVIOINTI MUSIIKINOPETUKSESSA

palaute motivoinnin tukena

Mirkka Kiljunen

**Pedagoginen opinnäytetyö
Huhtikuu 2009**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Kiljunen, Mirkka	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	
	Sivumäärä 15	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Arviointi musiikinopetuksessa – palaute motivoinnin tukena		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) Laitinen-Väänänen, Sirpa		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Työn tavoitteena on tarkastella arviointia musiikinopetuksessa ja pohtia, miten se voisi tukea oppilaan motivaatiota. Työssä painotetaan erityisesti opettajan tunnilla antamaa suullista palautetta ja sen merkitystä opiskelijalle. Työssä pohditaan, mitkä ovat arvioinnin tehtävät ja minkälainen palaute edistää oppimista. Tekijä tarkastelee opettajan ja oppilaan välisen vuorovaikutussuhteen vaikutuksia opiskelijan motivaatioon ja oppimiseen. Lisäksi käsitellään oppilaan itsearvioinnin vaikutuksia opiskelumotivaatioon.</p> <p>Tekijän omat kokemukset niin oppilaana kuin opettajanakin ovat vaikuttaneet merkittävästi aiheen valintaan ja siihen paneutumiseen. Pedagogisen kirjallisuuden lisäksi tekijä on hyödyntänyt lähdeaineistona omia havaintojaan.</p> <p>Pedagogisen opinnäytetyön tekeminen vahvisti tekijän näkemyksiä arvioinnin ja palautteen antamisen tärkeydestä ja sen vaikutuksista opiskelijan motivaatioon. Työ antoi hänelle uusia näkökulmia työhönsä musiikinopettajana.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Arviointi, palaute, motivaatio, musiikin opetus		
Muut tiedot		

Author(s) Kiljunen, Mirkka	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
	Pages 15	Language
	Confidential ☐ Until _____	
Title Evaluation on music teaching- feedback supporting motivation		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Laitinen-Väänänen, Sirpa		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of this diploma project is to study evaluation work of music teaching and to find out how to support student's motivation. The author emphasizes the meaning of teacher's verbal feedback and its meaning for student. The aim of this study is to find the tasks of evaluation and what kind of feedback contributes to learning. The author considers the interaction between teacher and student and the effects it has on students learning and motivation. Student's self assessment's effect on motivation is also considered.</p> <p>Author's own experiences as both student and teacher contributed significantly to the selection of the subject of this diploma project. In addition to pedagogical literature, personal perceptions were utilized as source material in this project.</p> <p>Making of pedagogical diploma project reinforced author's views on importance of evaluation and feedback and its effects on student's motivation. It also gave new perspective on working as a music teacher.</p>		
Keywords Evaluation, feedback, motivation, music teaching.		
Miscellaneous		

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 TYÖN TAVOITE JA MENETELMÄT	2
3 ARVIOINNISTA JA MOTIVAATIOSTA	3
3.1 Arvioinnista.....	3
3.1.1 Arvioinnin tehtävät.....	3
3.1.2 Suullinen palaute arvioinnin osana	5
3.2 Motivaatiosta	5
3.2.1 Opiskelijan motivaatio	5
3.2.2 Opettaja-oppilas-suhteen merkitys oppilaan motivaatiolle	6
3.3 Arvioinnin ja palautteen merkitys motivaatiolle.....	8
3.3.1 Yhteiset tavoitteet motivaation tukena.....	8
3.3.2 Oppilaan itsearviointi motivaation tukena	9
3.3.3 Opettajan itsearviointi	9
4 YHTEENVETO	12
4.1 Käytännön kehittämisehdotuksia opettajalle	12
4.2 Oman oppimisen pohdinta	13
LÄHTEET	16

1 JOHDANTO

Keskustellessani muiden musiikinopiskelijoiden kanssa, olen usein huomannut että etenkin oman opettajan antamalla palautteella ja arvioinnilla on suuri vaikutus opiskelumotivaatioon. Vaikka olisi sisäisesti motivoitunut musiikinopiskeluun, latistavan tai epäoikeudenmukaiselta tuntuvan palautteen saaminen voi viedä innostuksen soittamiseen. Musiikin opettajan jokapäiväiseen työhön kuuluu olennaisena osana arviointi ja palautteen antaminen. Jokaisella soittotunnilla oppilas ”esiintyy” opettajalle soittamalla harjoittelemansa kappaleen ja saa siitä palautetta opettajaltaan. Aloin pohtia, kuinka itse tulevana musiikinopettajana pystyn arvioimaan oppilaiden soittoa rehellisesti mutta kannustavassa hengessä ja niin, että se motivoi heitä harjoittelemaan lisää. Jokainen oppilas on tietenkin yksilö ja reagoi palautteeseen omalla tavallaan. On kuitenkin hyvä pohtia arviointia ja palautteen antoa yleisellä tasolla. Siten on helpompi löytää sopivia ratkaisuja kuhunkin opetustilanteeseen ja tasosuoritusten arviointiin.

Soitonopetus on usein yksilöopetusta, joten opettajan ja oppilaan vuorovaikutussuhteesta tulee erityisen tärkeä. Oppilaan persoonaa ei tule koskaan arvostella ja jokainen oppilas tulee hyväksyä omana itsenään. Opettaja voi pyytää oppilastaan soittamaan rohkeammin, mutta ei voi vaatia häntä muuttumaan rohkeammaksi. Oppilaalle tulisi tehdä selväksi, miksi opettaja vaatii muuttamaan soitossa tiettyjä asioita ja miksi hankalia asioita tulee harjoitella. Jos oppilas ei ymmärrä, miksi opettelee asioita, ei hänen motivaationsakaan voi olla kovin hyvä. Opettajan työssä on myös tärkeä arvioida omia työskentelytapojaan ja pohtia, voisiko toimia eri tavalla. Musiikin opiskelussa ja opettamisessa on haastavaa muun muassa se, ettei absoluuttista totuutta ja valmiita vastauksia ole. Saman kappaleen voi soittaa oikein lukuisilla eri tavoilla. Jokaisella opettajalla on oma musiikillinen näkemyksensä ja joskus se voi erota hyvin paljon oppilaan näkemyksestä. Opettajan tulisikin tarpeen tullen joustaa omissa näkemyksissään ja antaa oppilaalle tilaa tehdä omia ratkaisuja. Näin oppilaan sisäinen motivaatio soittoon saattaa herätä.

2 TYÖN TAVOITE JA MENETELMÄT

Työssäni keskityn tarkastelemaan oppilasarviointia ja opettajan antamaa suullista palautetta musiikinopetuksessa ja niiden vaikutuksia opiskelumotivaatioon. Selvitän, mitä arviointi, palautteen antaminen ja motivaatio ovat ja pohdin, millaista on hyvä ja oppijaa motivoiva palaute ja arviointi. Tavoitteenani on selventää arvioinnin ja opettajan antaman palautteen merkitystä musiikinopiskelussa, ja ymmärtää paremmin niiden vaikutuksia oppilaan motivaatioon. Käsittelen opettajan antamaa suullista palautetta yhtenä keskeisenä arvioinnin työtapana. Keskityn ennen kaikkea tarkastelemaan opettajan suorittamaa arviointia ja palautteen antamista soittotunneilla. Toki samat asiat liittyvät myös esimerkiksi tasosuoritusten arviointiin. Käsittelen työssäni myös oppilaan itsearviointia ja sen merkitystä opiskelussa. Käytän apunani aihetta käsittelevää kirjallisuutta. Hyödynnän myös omia kokemuksiani ja havaintojani, joita olen saanut niin musiikinopiskelijana kuin aloittelevana opettajanakin.

3 ARVIOINNISTA JA MOTIVAATIOSTA

3.1 Arvioinnista

3.1.1 Arvioinnin tehtävät

Arviointi kuuluu olennaisena osana kaikkiin oppimisprosesseihin. Sen keskeinen tehtävä on oppimisen ja opettamisen tukeminen ja edistäminen. Arviointi voi tarkoittaa jonkin asteikon avulla pääteltävää laadun tai määrän erittelyä, tietyn kohteen havainnointia tai arvioinnin luotettavuuden ja pysyvyyden arviointia.¹ Soittotunneilla arviointi kohdistuu yleensä yhden oppijan opiskelun ja oppimisen havainnointiin. On tärkeää kuitenkin muistaa, että arviointi kohdistuu aina myös opetukseen. Arviointikeskusteluilla ja itsearviointimenetelmillä voidaan kehittää oppijan metakognitiivisia taitoja ja käsityksiä itsestä oppijana sekä opiskeluun sitoutuneisuutta.²

Arviointi voidaan jakaa kolmeen osaan sen mukaan, missä vaiheessa oppimisprosessia arviointi tapahtuu. *Diagnostinen arviointi* on ennen opetusta tai oppimiskokonaisuutta suoritettavaa lähtötason selvittämistä. Sillä voidaan tarkoittaa myös opiskelun aikana ilmenevien oppimisvaikeuksien ja niiden syiden selvittämistä. *Formatiivinen arviointi* on oppimisen seuraamista oppimisprosessin edetessä. *Summatiivinen arviointi* on oppimisen tuloksellisuuden selvittämistä oppimiskokonaisuuden jälkeen.³

Arviointi on *absoluuttista* silloin, kun oppijan suoritusta verrataan ennalta tarkasti määriteltyyn tavoitteeseen. *Suhteellisessa arvioinnissa* oppijan oppimista verrataan ja suhteutetaan toisten oppijoiden tuloksiin.⁴ Mielestäni musiikinopiskelussa ja opettamisessa haastavaa on juuri se että *absoluuttista arviointia* voidaan käyttää melko vähän. Jokaisella on oma musiikillinen näkemyksensä ja etenkin musiikin tulkintaan liittyvissä asioissa toteutustapoja on yhtä paljon kuin soittajia. Opettajan tulee

¹ Koppinen et al. 1999, 8.

² Anttila et al. 2004, 148.

³ Koppinen et al. 1999, 10.

⁴ Koppinen et al. 1999, 10.

tietenkin olla tietoinen esimerkiksi musiikin eri aikakausien tyyli- ja tulkintaseikoista ja pystyä ohjaamaan niissä oppilasta. Yhtä ainoaa oikeaa ratkaisua ei kuitenkaan ole, joten oppilaan omille näkemyksille ja tulkinnoillekin tulisi antaa tilaa.

Kuopion konservatorion opetussuunnitelman mukaan arvioinnin tehtävänä on edistää opetussuunnitelman tavoitteiden mukaista hyvän musiikkisuhteen luomista ja elinikäisen harrastuksen rakentumista. Arvioinnin avulla oppilas saa luotettavaa ja kannustavaa palautetta opintojen edistymisestä ja musiikillisista taidoistaan ja tiedoistaan. Arvioinnilla tuetaan oppimista ja oppilaan kokonaisvaltaista kasvua sekä hyvän itsetunnon kehittymistä. Opetussuunnitelman mukaan oppimisprosessi rakentuu suurilta osin jatkuvan arvioinnin varaan. Oppilaalle asetetaan jatkuvasti uusia, sopivasti mitoitettuja lähitavoitteita ja uuden oppiminen perustuu aikaisemmin saavutetulle osaamiselle. Arvioinnin nähdään olevan koko opiskelun ajan kestävä prosessi, jossa saavutettujen tavoitteiden jälkeen asetetaan uusia tavoitteita. Jatkuvaan palautteeseen kuuluu opettajan oppimistilanteissa antama ohjaava suullinen palaute. Oppilasta ohjataan myös itsearviointiin, jolla pyritään edistämään opiskelun omaehtoisuutta. Itsearviointi vahvistaa oppilaan itsetuntemusta ja käsityksiä kyvyistään, taidoistaan ja omasta oppimisestaan. Soitonopettaja ja oppilas käyvät lukuvuoden alussa keskustelun, jossa sovitaan opiskelun tavoitteista. Lukuvuoden lopussa arvioidaan yhteisesti, miten tavoitteet on saavutettu. Arviointia suoritetaan myös tasosuorituksissa. Musiikin perustason tasosuoritukset 1 ja 2 arvioidaan asteikolla hyväksyty-uusittava. Musiikin perustason ja musiikkiopistotason päättösuoritukset arvioidaan asteikolla 1-5. Oppilas saa päättösuorituksista suullisen ja kirjallisen palautteen.⁵

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman musiikin laajan oppimäärän perusteissa todetaan seuraavasti:

”Arvioinnin tehtävänä on ohjata opiskelun tavoitteiden asettamista ja auttaa oppilasta niiden saavuttamisessa. Arvioinnin tulee tukea oppilaan hyvän itsetunnon kehittymistä. Monipuoliseen, jatkuvaan arviointiin sisältyy erilaisia palautteen antamisen tapoja ja ohjausta itsearviointiin.”⁶

⁵ Kuopion konservatorion opetussuunnitelma

⁶ Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän perusteet

3.1.2 Suullinen palaute arvioinnin osana

Oppiminen on vuorovaikutusta. Opettaja paitsi antaa työssään palautetta, myös vastaanottaa sitä. Palaute on tehokasta, kun se auttaa oppijaa ratkaisemaan ongelman, eikä ole tuomitsevaa. Antaessaan palautetta opettajan tulisi kohdistaa se oppijan käyttäytymiseen, ei ihmiseen. Opettajan ei ole siis tarpeen arvioida sitä, mitä hän kuvittelee oppilaan olevan, vaan keskittyä havaittavissa olevaan toimintaan. Opettajan ei tulisi puhua päätelmistään, vaan havainnoistaan. Opettajan päätelmä jostain asiasta voi olla väärä, joten on parempi puhua havainnoista, jotka voidaan todeta. Palautteen tulisi olla oppijalle kehittävä ja rakentavaa, ei palautteenantajan oman osaamisen esille tuomista.⁷

Myönteinen, yksilöllinen palaute edistää itseluottamusta. Myös kielteistä palautetta täytyy tarvittaessa antaa, mutta se ei saa koskea oppilaan persoonallisuutta.⁸

Musiikinopiskelussa opettajan antama suullinen palaute on keskeinen osa oppilasarviointia. Opettaja arvioi oppilaan soittoa joka tunnilla ja antaa havainnoistaan palautetta.

3.2 Motivaatiosta

3.2.1 Opiskelijan motivaatio

Motivaatio on käsite, joka viittaa yksilön käyttäytymistä suuntaaviin psyykkisiin prosesseihin. Opiskelija, joka on suuntautunut aktiivisesti opiskeluun ja pyrkii ymmärtämään ja hallitsemaan opiskeltavan asian hyvin, on motivoitunut.

Motivoitumaton opiskelija on passiivinen, ja antaa helposti periksi vaikeuksien ilmetessä. Hän ei halua oppia itsensä vuoksi, vaan saattaa suorittaa jonkun tehtävän esimerkiksi ulkopuolisen palkkion toivossa. Motivaatiota on vaikea mitata, ja siten myös opiskelusuorituksen ja motivaation yhteyttä on hankala määritellä. On kuitenkin selvää, että motivaatio on edellytys oppimistuloksille. Niin pedagogit, kuin kasvatuksen tutkijatkin pitävät motivaation merkitystä oppimiselle ja opiskelulle hyvin

⁷ Koppinen et al. 1999, 38-39.

⁸ Anttila et al. 2004, 150.

tärkeänä. Motivoitunut musiikinopiskelija oppii paljon, vaikka ei olisikaan musiikillisesti erityisen lahjakas.⁹

Sisäisesti motivoitunut opiskelija on kiinnostunut opiskeltavasta asiasta, ja hän on keskittynyt ja sitoutunut tehtäväänsä. Toiminta itsessään on palkitsevaa ja tyydyttävää, eikä oppija odota toiminnastaan ulkoisia palkkioita.¹⁰ *Ulkoisesti motivoitunut* opiskelija puolestaan suorittaa tehtävän oppimisen ulkopuolella olevista syistä. Sisäinen motivaatio on usein ulkoista motivaatiota pitempiaikainen ja henkisesti tyydyttävämpi. Aina opiskeltavat asiat eivät ole sisäisesti motivoivia. Tällöin opettajan tulisi ohjata opiskelijaa sisäistämään asioita ja kokonaisuuksia. Sisäinen ja ulkoinen motivaatio tukevat usein toisiaan. Ne voivat esiintyä yhtäaikaisesti toisen ollessa kuitenkin hallitsevampi.¹¹

Opiskelumotivaatio on yksilöllinen jokaisella opiskelijalla. Motivaatio riippuu voimakkaasti opiskelutilanteen sosiaalisesta ilmapiiristä ja opiskeltavien asioiden merkityksestä oppilaalle. Motivaatioon vaikuttaa suuresti myös fyysiset tekijät kuten väsymys.¹²

3.2.2 Opettaja-oppilas-suhteen merkitys oppilaan motivaatiolle

Oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutus joko tukee tai ehkäisee oppimista. On tärkeää, että oppilas tietää opettajan välittävän hänestä ihmisenä. Opettaja ohjaa oppijan toimintaa, joten on tärkeää hahmottaa yhdessä oppilaan kanssa perustilanne ja lähtötaso sekä yhteistyön tavoitteet ja periaatteet.¹³

Oppilaan ja opettajan välisessä henkisessä vuorovaikutussuhteessa on monia ulottuvuuksia. Lämmin ja avoin kommunikaatiosuhde tukee oppilaan sopeutumista opiskeluympäristöönsä ja synnyttää myönteisiä tunteita ja asenteita opiskelua kohtaan. Oppilaan liiallinen luottamus ja takertuvuus opettajaan puolestaan viittaavat riippuvuuteen, ja häiritsevät oppimisympäristöön sopeutumista. Jos opettajan ja

⁹ Anttila et al. 2004, 99-101.

¹⁰ Kansanen et al. 2002, 28.

¹¹ Anttila et al. 2004, 102-103.

¹² Anttila et al. 2004, 117.

¹³ Koppinen et al. 1999, 23.

oppilaan suhde on konfliktinen, vaikuttaa se oppilaan opiskelumotivaatioon ja oppimisympäristöön sitoutumiseen. Tämä voi johtaa kielteisiin tunteisiin ja heikentää oppilaan opiskelusuorituksia.¹⁴

Mikko Anttilan ja Antti Juvosen kirjassa ”Kohti kolmannen vuosituhaten musiikkikasvatusta” (2004) käsitellään opettaja-oppilas-suhteen merkitystä soitonopiskelun eri vaiheissa. Ensimmäisessä vaiheessa soitonopiskelua aloitteleva oppilas rakentaa kiinnostustaan musiikkiin ja muodostaa käsitystä itsestään muusikkona. Tässä vaiheessa on tärkeää, että oppilas saa positiivisia ja innostavia kokemuksia soittotunneistaan ja nauttii lämpimästä vuorovaikutuksesta opettajan kanssa. Oppilas vasta tutustuu musiikkiin ja etsii omia mahdollisuuksiaan siinä, joten saavutukset opinnoissa eivät ole vielä keskeisintä. Tärkeintä on opettajan myönteinen tunneside oppilaaseen, ja että oppilas saa opiskelustaan myönteisiä kokemuksia. Opettajan tulee uskoa oppilaansa edellytyksiin.¹⁵ Opettajan on ehkä syytä varoa, ettei vaadi ensimmäisessä vaiheessa olevalta oppilaalta liikaa tai odota nopeaa edistymistä. Suorituspainheet eivät ainakaan edistä hyvän musiikkisuhteen syntymistä oppilaalle. Antaessaan palautetta opettajan ei tarvitse puuttua kaikkiin epäkohtiin kerralla.

Soitonopiskelun toisessa vaiheessa soittamisesta tulee vakavampaa ja määrätietoisempaa. Tässä vaiheessa musiikillisia tietoja ja taitoja ja opiskelustrategioita syvennetään. Oppilas tarvitsee opettajaltaan innostamista, kannustamista ja vaatimista sopivasti. Vaikka oppilaan kiinnostus musiikkiin on tässä vaiheessa jo vakiintunut, on opiskelumotivaatio kuitenkin aina riippuvainen myös opiskelutilanteen sosiaalisesta ilmapiiristä.¹⁶ Kun musiikista ja soittamisesta on tullut tärkeä osa elämää, myös siitä saadulla palautteella voi olla suurikin vaikutus paitsi oppilaan motivaatioon, myös itseluottamukseen. Opettajan negatiivinen palaute tai liian kovat vaatimukset voivat saada oppilaan epäilemään taitojaan ja edistymismahdollisuuksiaan. Oppilas voi kokea soitosta saamansa palautteen hyvin henkilökohtaisena ja jopa tuntea, että hän ei ole hyväksytty opettajan silmissä.

¹⁴ Anttila et al. 2004, 130-131.

¹⁵ Anttila et al. 2004, 142-143.

¹⁶ Anttila et al. 2004, 143.

Kolmas vaihe soitonopiskelussa on taiteellisen persoonallisuuden kehittymisen aikaa. Soitonopiskelija on saavuttanut tekniset ja tulkinnalliset perusvalmiudet ja musiikin tulkitseminen ja soittaminen saavat enemmän henkilökohtaisia sävyjä. Musiikinopiskelu on hyvin tavoitteellista ja opiskelija pystyy itsenäiseen työskentelyyn ja ottaa siitä itse vastuun. Tässä vaiheessa opettaja ohjaa oppilastaan etsimään itse ongelmiaan ja löytämään niihin ratkaisuja.¹⁷

3.3 Arvioinnin ja palautteen merkitys motivaatiolle

3.3.1 Yhteiset tavoitteet motivaation tukena

Arviointi muokkaa oppijan tavoitteita opintojensa suhteen, opiskelumotivaatiota ja käsityksiään itsestään opiskelijana. Arvioinnilla voi olla sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia opiskelijan motivaatioon. On tärkeää, että oppilaan yrittämisestä ja edistymisestä annetaan myönteistä ja todenmukaista palautetta. Opinnot pitää lähteä jokaisen omasta taitotasosta ja siihen suhteutetuista tavoitteista.¹⁸ Oppilas voisi itse opettajan ohjauksessa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita. Opiskelun edetessä voidaan yhdessä pohtia, miten tavoite on saavutettu.¹⁹

Opettaessani 9-12-vuotiaita lapsia pianonsoitossa olen todennut, että he tarvitsevat ennen kaikkea innostavia tehtäviä ja kannustusta. Opettajan ei tarvitse puuttua heti kaikkiin epäkohtiin, joita hän oppilaan soitossa kuulee. Jos innostuu antamaan kerralla liian paljon ohjeita ja parannusehdotuksia, oppilaan motivaatio lopahtaa. Aloitteleva soittaja ei pysty vastaanottamaan useita ohjeita yhden oppitunnin aikana. On parempi keskittyä yhteen tai kahteen asiaan, joita harjoitellaan tunnilla. Jutellessani oppilaideni kanssa soittoon liittyvistä tavoitteista, he ovat kertoneet haluavansa ”oppia soittamaan kivoja kappaleita”. Kun opettaja huomaa, että oppilas on innostunut ja motivoitunut harjoittelemaan jotain kappaletta, tulisi häntä kannustaa ja antaa myönteistä palautetta. Oppilaalle tulee toki antaa myös parannusehdotuksia ja ohjeita, mutta kappaleen mielekkäisyys ei saa unohtua. Jos keskitytään liikaa teknisten asioiden hiomiseen, voi

¹⁷ Anttila et al. 2004, 144-145.

¹⁸ Anttila et al. 2004, 149.

¹⁹ Koppinen et al. 1999, 88.

soitto alkaa tuntua oppilaasta vaikealta ja aiheuttaa turhautumista. Yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi opettaja voi etsiä sopivaa ja mieleistä ohjelmistoa yhdessä oppilaan kanssa. On selvää, että soittaessa itselleen mieleisiä kappaleita oppilas oppii nopeammin ja tehokkaammin, kuin soittaessaan vähemmän mieleistä musiikkia.

3.3.2 Oppilaan itsearviointi motivaation tukena

Sisäisesti motivoitunutkin oppija tarvitsee palautetta ja kannustusta. Opettaja voi ohjata oppimisprosessia ilman turhaa kontrollia ja ulkoisia kannusteita, ja vahvistaa oppilaan sisäistä motivaatiota rohkaisemalla omatoimisuuteen.²⁰ Itsearvioinnissa oppilas ei arvioi itseään, vaan muun muassa oppimistaan, tehokkuuttaan, opiskelutekniikkaansa ja vastuullisuuttaan.²¹ Itsearvioinnin avulla oppilas ymmärtää paremmin, mitkä oppimistyyliä ovat hänelle kaikkein tehokkaimpia, ja mitkä vaativia. Hän oppii asettamaan realistisia tavoitteita ja pohtii niiden saavuttamista yhdessä opettajan palautteen avulla.²² Itsearviointi on erityisen tärkeää soitonopiskelussa, sillä oma harjoittelu on keskeistä ja erittäin tärkeää edistymisen kannalta. On hyvä, jos oppilas alkaa kuulla omasta soitostaan hyviä ja toimivia asioita ja vastaavasti huomata puutteita ja korjattavia asioita. Oppilas saattaa arvioida soittoaan opettajalta saamiltaan malleilla, joten senkin vuoksi opettajan on tärkeä kiinnittää huomiota palautteenantotapoihinsa. Itsearviointia tehdessään oppilas syventyy pohtimaan omia tavoitteita ja toimintatapojaan.

3.3.3 Opettajan itsearviointi

Kehittyäkseen opettajana ja kehittäkseen työtään, opettajan on arvioitava jatkuvasti itseään ja opetustaan. Itsearvioinnin tehtävä on auttaa opettajaa huomaamaan työnsä onnistumiset ja heikkoudet ja löytämään kehittymismahdollisuudet. Omaan persoonallisuutta koskettava reflektiivinen itsearviointi on tärkeää omien suhtautumis- ja vallankäyttötapojen tunnistamiseksi. Löydettyään omat vahvuutensa, opettaja näkee helpommin myös oppilaansa kehittymismahdollisuudet.²³

²⁰ Koppinen et al. 1999, 19.

²¹ Koppinen et al. 1999, 84.

²² Koppinen et al. 1999, 20.

²³ Koppinen et al. 1999, 94-98.

Antaessaan oppilaalle palautetta edistymisestä, opettajan on tärkeää arvioida myös omaa opetustaan ja sitä, onko oppilaalla ollut mahdollisuus oppia vaadittava asia. Opettajan suorittaman arvioinnin tulisi olla mahdollisimman johdonmukaista ja oikeudenmukaista. Opettajan täytyy olla tietoinen omista mieltymyksistään, tyyli-ihanteistaan, arvoistaan ja asenteistaan pystyäkseen arvioimaan oppilaita objektiivisesti. Oppilailla on oltava mahdollisuus avoimeen keskusteluun opettajan kanssa arvioinnin perusteista.²⁴ Jos oppilas ei ole oppinut opetettavaa asiaa, opettajan kannattaa pohtia, voisiko asiaa lähestyä jostain toisesta näkökulmasta. Opettajalle itselleen päivän selvä asia voi tuntua oppilaasta hyvinkin monimutkaiselta. Joskus ongelma voi motivoida oppijaa ja innostaa häntä ratkaisun etsimisessä. Useimmiten epä tietoisuus vaikuttaa kuitenkin heikentävästi motivaatioon, etenkin jos on kyse opintojensa alussa olevasta oppilaasta, jolla ei ole vielä kykyä itsenäiseen opiskeluun. Opettajan kannattaa pohtia ja keskustella oppilaan kanssa, ovatko annetut tehtävät riittävän mieleisiä ja sopivan haasteellisia.

On erittäin tärkeää, että opettaja pohtii sanavalintojaan ja tyyliään antaessaan suullista palautetta oppilailleen. Liiallinen kontrollointi on tietenkin turhaa, mutta opettajan tulisi tiedostaa omat vahvuudet ja heikkoudet palautteenantajana. Oppilas voi kokea opettajan hyväntahtoisen vitsailun tai naureskelun häneen itseensä kohdistuvaksi, ja tuntea joutuneensa naurunalaiseksi. Oppilas suhtautuu opettajaansa usein kunnioittavasti ja ehkä ihailleenkin, joten häneltä saadulla palautteella on suuri merkitys. Opettaja ei saisi koskaan kommentoida oppilaan ulkonäköön liittyviä asioita, ainakaan negatiivisessa mielessä. Jos esimerkiksi soittoasennossa tai ryhdissä on parannettavaa, on asia ilmaistava oppilaalle niin, ettei hän koe sitä ulkonäkönsä arvosteluksi. Jos oppilas kokee joutuneensa jollain tavalla opettajan pilkan kohteeksi, voi sillä olla tuhoisia vaikutuksia itsetunnolle ja motivaatiolle. Itselläni on kokemus opettajasta, joka opintojeni alussa päätteli, että olen arka ja ihmetteli, miksi opiskelen musiikkia, vaikka minulla ei näyttäisi olevan vaadittavia luonteenominaisuuksia siihen. Itse en kokenut olevani erityisen ujo tai arka, vaan ehkä vähän epävarma uudessa tilanteessa. Arkuudesta tuli kuitenkin hallitseva piirre, johon viitattiin usein tunneilla. Vaikka tiesin opettajan tehneen väärän arvion, tapaus vaikutti useamman vuoden ajan opiskelumotivaatiooni. Ensimmäistä kertaa elämässäni aloin myös jännittää soittotunteja. Vaikka välimme paranivat musiikinopintojen edetessä, en

²⁴ Koppinen et al. 1999, 32.

edelleenkään kokenut olevani riittävän hyvä oppilas tai omaavani musiikinopiskeluun tarvittavia taitoja. Vasta kokemukset muiden opettajien tunneista paransivat itseluottamustani ja motivaatiotani.

4 YHTEENVETO

Arviointi on olennainen osa opiskelua ja sen tärkein tehtävä on oppimisen tukeminen. Oikein toteutettuna arviointi tukee oppilaan itsetunnon kehittymistä ja kokonaisvaltaista kasvua sekä motivoi oppilasta opinnoissaan. Arvioinnin tulee olla kannustavaa ja totuudenmukaista. Arvioinnissa oppilas saa palautetta opintojensa edistymisestä ja taidoistaan ja tiedoistaan. Musiikin opetuksessa korostuu suullisen palautteen tärkeys, sillä se on jatkuvan arvioinnin keskeinen työtapana. Opettaja voi tukea oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota pyrkimällä lämpimään vuorovaikutussuhteeseen oppilaansa kanssa. Oppilasta loukkaavalla palautteella voi olla vaikutuksia paitsi oppilaan motivaation, myös koko musiikkisuhteeseen ja jopa itsetuntoon. Opettajan tulee olla selvillä omista asenteistaan, arvoistaan ja mieltymyksistään pystyäkseen arvioimaan oppilaitaan rehellisesti ja johdonmukaisesti.

Oppilaan motivaatio on edellytys oppimistuloksille. Vaikka oppija olisi sisäisesti motivoitunut opiskeltavaan asiaan, voi huonot välit opettajaan heikentää motivaatiota. Sisäisesti motivoitunutkin oppilas tarvitsee opettajaltaan tukea ja myönteistä ohjausta. Motivoitumaton opiskelija voi löytää sisäisen motivaation opiskeluun innostavan opettajan myötävaikutuksella. Oppilaan ohjaaminen itsearviointiin edistää opiskeltavaan asiaan syventymistä ja oman oppimisprosessin tarkastelua. Oppilaan arvioidessa omaa oppimistaan myös opettaja saa tärkeää informaatiota esimerkiksi oppilaalle sopivista oppimistyyleistä.

4.1 Käytännön kehittämisehdotuksia opettajalle

Arvioinnin suorittaminen opettajan työssä on haastavaa erityisesti sen vuoksi, että jokainen oppija on yksilö ja suhtautuu palautteeseen eri tavalla. Opettajan tulisikin olla aidosti kiinnostunut oppilaistaan ja löytää jokaisen kanssa mahdollisimman mukavat toimintatavat. Pidän tärkeänä sitä, että soitonopettaja suhtautuu kaikkiin oppilaisiinsa tasavertaisesti ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittaen. Mielestäni soittotunneilla voi käyttää aikaa myös keskusteluun ja oppilaaseen tutustumiseen. Soitonopettaja voisi kysellä myös oppilaan toiveita soitettavan ohjelmiston ja soittotuntien suhteen. Oppilaan tulisi tuntea tunnilla, että hän on hyväksytty omana itsenään eikä hänen

persoonansa arvostella. Tutustumalla oppilaaseen paremmin, opettajan on helpompi löytää kuhunkin oppimistilanteeseen sopivat palautteenantotavat. On tärkeää pyrkiä avoimeen vuorovaikutussuhteeseen oppilaidensa kanssa. Tällöin mahdollisista ongelmistakin on helpompi keskustella.

Jokaisen opettajan olisi hyvä miettiä omia palautteenantotapojaan ja kehittää niitä edelleen. Antaessaan palautetta oppilaan soitosta, opettaja saattaa usein painottaa negatiivisia asioita ja unohtaa myönteisen palautteen. Mielestäni on turha painottaa epäkohtia ja puutteita oppilaan soitossa. Esimerkkinä, opettaja voi todeta että oppilas soitti oikeat sävelet, mutta täysin väärässä rytmissä. Palautteen voisi antaa positiivisemmin toteamalla, että nyt kun oppilas osaa oikeat sävelet hyvin, on helppo keskittyä rytmin tarkkailuun.

Opettajan ja oppilaan on hyvä sopia lukukauden alussa yhdessä tavoitteista ja pohtia, kuinka ne saavutetaan. Lukukauden lopussa olisi hyvä keskustella, miten tavoitteet toteutuivat. Arvioidessaan tavoitteiden toteutumista, opettajan tulee pyrkiä oikeudenmukaiseen palautteeseen. Hänen on hyvä pohtia, onko oppilaalla ollut mahdollisuus oppia tavoitteiden mukaiset asiat. Mielestäni oppilasta olisi hyvä ohjata arvioimaan itse, miltä osin asetetut tavoitteet toteutuivat ja miltä osin eivät ja pohtimaan, miksi näin oli. Opettajan tulee kuitenkin muistaa, että kaikki tekevät virheitä ja eikä liika kriittisyys itseään kohtaan edistä hyvää opettajuutta. On toivottavaa, että opettaja nauttii työstään ja on motivoitunut sen tekemiseen. Opettajan innostus ja myönteinen suhtautuminen musiikkiin ja soittamiseen tarttuvat usein myös oppilaaseen.

4.2 Oman oppimisen pohdinta

Koen, että pedagogisen opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoista ja opettavaista. Aluksi sopivan ja itseäni kiinnostavan aiheen löytäminen tuntui hankalalta. Ehdin jo aloittaa opinnäytetyöni kirjoittamisen toisesta aiheesta. Olen kuitenkin pohtinut arviointiin ja palautteenantoon liittyviä asioita koko opettajaopintojeni ajan, ja keskustellut niistä usein myös opiskelutovereideni kanssa. Lainattuani kirjastosta arviointia käsittelevän kirjan ja luettuani sitä, totesin, että haluan perehtyä asiaan

tarkemmin. Musiikin opettajan työssäni minulle on varmasti hyötyä arviointiin ja palautteen antoon liittyvästä tiedosta ja uusista näkökulmista, joita sain työtä kirjoittaessani. Mielestäni musiikkipedagogikoulutuksessa käsitellään melko vähän arviointiin liittyviä asioita.

Itselleni on kertynyt opettajakokemusta pianonsoiton yksityisoppilaista noin neljän vuoden ajalta. Viimeisen vuoden aikana olen opettanut kahdeksaa alakouluikäistä tyttöä. Opettaessani olen pohtinut todella paljon ennen kaikkea sitä, kuinka voisin innostaa ja motivoida oppilaitani. Olen ollut huolissani myös siitä, osaanko vaatia tarpeeksi ja kehittyvätkö oppilaideni soittotaidot riittävästi. Pedagogista aineistoa lukiessani olen oivaltanut entistä selkeämmin, kuinka tärkeä merkitys opettajan palautteella on musiikinopiskelussa. Olen iloinen siitä, että olen painottanut opetustyössäni nimenomaan positiivisen musiikkisuhteen syntymistä ja hyvän vuorovaikutussuhteen luomista oppilaan ja opettajan välille. Lähes kaikki oppilaani ovat melko alussa soitonopiskelussa, joten ehkä on ihan hyvä, etten ole vaatinut heiltä heti hyviä tuloksia ja nopeaa edistymistä. Olen yrittänyt rohkaista oppilaitani löytämään kiinnostavia kappaleita ja kuuntelemaan musiikkia monipuolisesti. Toivon, että jokainen löytää itseään aidosti kiinnostavan musiikkityylin ja nauttii soittamisesta.

Vastavalmistuneen opettajan etuna ovat tuoreet muistot omista opiskelukokemuksistaan ja opettajistaan. Nuori opettaja muistaa hyvin, miltä tuntuu saada palautetta opettajalta ja kuinka suuri merkitys sillä voi olla omalle soittomotivaatiolle. Itse huomaan varovani tekemästä samoja virheitä, mitä omat soitonopettajani ovat tehneet antaessaan palautetta. Uskon, että omat negatiiviset kokemukset opettajista voi kääntää eduksi omassa opetustyössään. Toisaalta, olen saanut heiltä paljon myös asiallista ja rakentavaa palautetta, josta voin ottaa mallia omaan työhöni.

Palautteenantotapojani minun tulee tarkkailla ja kehittää jatkuvasti. Sitä taitoa voi tuskin koskaan oppia täydellisesti ja aina voi tehdä vääriä ratkaisuja ja huonoja sanavalintoja. On kuitenkin tärkeää, että osaan tarkastella omaa toimintaani kriittisestikin. Antaessani palautetta oppilaille, minun tulisi keskittyä yhteen asiaan kerralla ja varmistaa, että oppilas ymmärtää opeteltavan asian. Nuorena opettajana

saatan joskus turhankin innokkaasti puuttua oppilaan soittoon. Välillä on hyvä palauttaa mieleen arvioinnin todellinen tarkoitus, eli oppilaan oppimisen tukeminen.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Anttila, Mikko & Juvonen, Antti 2004: *Kohti kolmannen vuosituhatosen musiikkikasvatusta*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Byman, Reijo 2002: ”Voiko motivaatiota opettaa?” *Luovuutta, motivaatiota, tunteita*. Toim. Pertti Kansanen & Kari Uusikylä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Koppinen, Marja-Leena, Korpinen, Eira & Pollari, Jorma 1999: *Arviointi oppimisen tukena*. Juva: WSOY.

Kuopion konservatorio 2008: Opetussuunnitelma

Opetushallitus 2002: Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet – musiikin laaja oppimäärä